META L-KUSTODJU BONIFACIO DI RAGUSA FETAĦ IL-QABAR TA' KRISTU (1555)

Noel Muscat OFM

G. Golubovich, *Biblioteca Bio-Bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francescano*, Nuova Serie - Documenti, Tomo VI: Croniche o Annali di Terra Santa del P. Pietro Verniero di Montepeloso, Quaracchi 1939, 167-168.

L-ewwel nofs tas-seklu 16 jimmarka perjodu ta' diffikultà kbira għall-Franġiskani tal-Kustodja tal-Art Imqaddsa. Fl-1517 il-Palestina waqgħet taħt il-ħakma tat-Torok Ottomani meta s-Sultan Selim I għamel pellegrinaġġ lejn Ġerusalemm u keċċa lill-Mamelukki. Minn dak iż-żmien id-destin tal-Franġiskani, Kustodji tal-Postijiet Qaddisa nbidel bħal-lejl min-nhar. Għalkemm huma kienu dejjem sofrew persekuzzjoni mill-ħakkiema Musulmani, imma normalment kienu jgawdu minn ċerta tolleranza, l-aktar bl-għajnuna tar-rejiet Kristjani tal-Ewropa. Bil-ħakma Ottomana, li kellha ddum għal 400 sena, sal-1917, il-Franġiskani fl-Art Imqaddsa sabu ruħhom f'diffikultajiet kbar. It-Torok Ottomani kienu jqisu, bħala rappreżentanti uffiċjali tal-Kristjani fil-Palestina, lill-Griegi Ortodossi billi dawn kienu sudditi tagħhom, l-aktar bil-preżenza tal-Patrijarka ta' Kostantinopli.

Bil-mod il-mod il-Knisja Biżantina fl-Art Imqaddsa bdiet tiġi aktar Hellenizzata, jiġifieri bdiet timtela b'monaċi li kienu prevalentement Griegi fin-nazzjonalità. Dan wassal biex il-Knisja Griega Ortodossa, bil-Patrijarka ta' Ġerusalemm u l-Konfraternità tas-Santu Sepulkru, saru kollha kemm huma Griegi, u kien jirnexxilhom jakkwistaw mill-palazz tas-Sultan Tork, is-*Sublime Porte*, dak kollu li jridu, a skapitu tad-drittijiet tal-Latini jew Franġiskani.

Sultan Selim I

Fl-1551 il-Franġiskani preżenti fiċ-Ċenaklu fuq l-Għolja ta' Sijon kienu ilhom isofru persekuzzjonijiet kemm mil-Lhud kif ukoll mill-Musulmani, li kienu jinsistu li hemm kien hemm il-qabar ta' David u li l-Insara ma kellhomx dritt li jiċċelebraw il-liturġiji tagħhom fil-kamra ta' fuq, fejn titfakkar l-aħħar ċena ta' Ġesù. Fil-fatt, baqgħu baqgħu sa ma keċċewhom 'il barra miċ-Ċenaklu.

Kien f'dik l-istess sena 1551 li ntbagħat bħala Gwardjan tal-Għolja ta' Sijon, jiġifieri Kustodju tal-Art Imqaddsa, Patri Bonifacio di Ragusa. Proprjament dan il-Franġiskan kien twieled fil-belt ta' Ston (għalhekk jissejjaħ ukoll Stagno), fuq il-kosta tal-Adrijatiku fid-Dalmazja. Sal-lum din il-belt hi waħda storika, taffaċċja l-Baħar Adrijatiku quddiem il-gżira ta' Mljet fil-Kroazja, u fiha wieħed jammira ħajt imponenti forma ta' stilla, li hu parti minn sistema ta' fortifikazzjonijiet tar-Repubblika ta' Dubrovnik, belt importanti u famuża li hi magħrufa wkoll bl-isem

ta' Ragusa. Kien għalhekk li Bonifacio jissejjaħ minn Ragusa, jew aħjar, minn Dubrovnik. Kien Franġiskan Kroat. Dam Kustodju mill-1551 sal-1560 u reġa' ġie elett fl-1562-1564. Fil-fatt hu kien ġie rikonfermat bħala Kustodju tal-Art Imqaddsa fil-Kapitlu Ġenerali ta' Salamanca (1553) u fil-Kongregazzjoni ġenerali li kienet iċċelebrata fi Spanja fl-1556.

Kien Bonifacio di Ragusa li ħadem bis-sħiħ biex isib sistemazzjoni għall-Franġiskani, meta dawn ġew l-ewwel imkeċċijin mill-kunvent taċ-Ċenaklu fl-1551, wara li kienu tilfu s-sala tal-aħħar ċena fl-1524, u sabu sistemazzjoni proviżorja fil-kunvent hekk imsejjaħ "Torre del Forno", ftit passi bogħod. Imma anke minn hemmhekk tkeċċew u fl-1560 spiċċaw bla kunvent tal-Għolja ta' Sijon. Kellu jkun Bonifacio di Ragusa li rnexxielu jittrasferixxi lill-Franġiskani fis-sede ġdida tal-Kustodja fil-monasteru ta' San Salvatur, fejn il-Kustodju tal-Art Imqaddsa għadu jgħix sal-lum.

Bonifacio di Ragusa jiftaħ il-Qabar ta' Kristu u jibni Edikola ġdida

L-aktar opra li baqa' famuż għaliha Bonifacio da Ragusa kienet dik li fetaħ il-Qabar ta' Kristu bl-iskop li jirrestawrah u jerġa' jibni l-Edikola li kienet tipproteġih. Inħallu r-rakkont ta' Patri Verniero di Montepeloso jagħtina ħjiel ta' dak li ġara fil-jum memorabbli tas-27 ta' Awwissu 1555:

"Dan il-Patri twajjeb daħal mela fil-Qabar l-aktar Qaddis nhar is-27 ta' Awwissu tal-istess sena (1555). Hu ordna li titneħħa l-ġebla tal-alabastru li kienet tgħatti l-Qabar Imqaddes. Fuq dik il-Blata l-aktar Qaddisa, fil-post li fih kienet imqiegħda r-ras, il-ġenb u r-riġlejn tal-Feddej tagħna, hu sab id-Demm tiegħu imħallat mal-mirra u l-aloe. Hu ħadu f'idejh, u b'devozzjoni li ma titfissirx bil-kliem u abbundanza ta' dmugħ beda jbusu aktar minn darba, u bl-umiltà u qima kbira poġġieh f'važun tal-fidda. Ma nafx jekk ħadux miegħu, jew inkella ippreżentahx lil xi Prinċep Kristjan, billi dan ma għadux jinstab imkien fil-Belt Qaddisa, u lanqas stajt insib xi aħbar oħra dwaru. Hu kesa dak il-qabar l-aktar prezzjuż b'irħamijiet mill-aktar fini, u qiegħed irħama tal-istess kwalità sħiħa fil-wiċċ għalkemm, b'ġest intelliġenti hu ordna li ssirilha qasma fin-nofs li tidher li qisha mkissra, biex hekk it-Torok ma jisirquhiex meta jaraw kemm kienet sabiħa. Hu żejjen il-Qabar Imqaddes minn ġewwa u minn barra bl-aħjar mod li bih seta' jżejnu. Fuqu hu bena wkoll koppletta, li hu poġġiha fuq.

kemm bħala ornament, imma wkoll biex tiddefendi l-Qabar mix-xita li kienet tinżel mill-*oculus* tal-koppla l-kbira. Din il-kopplettta kienet maħduma bi tnax-il kolonna żgħar tar-rħam, u bi gwarniċun maħdum

Dubrovnik

Imperatur tar-Rumani Karlu V

fl-injam, u kienet miksija biċ-ċomb. Bejn il-kolonni li semmejna, kien hemm imdendlin xi lampieri tal-kristall mill-ifjen. In-nefqa kompluta ta' din il-koppletta u l-ornamenti tal-Qabar ta' Kristu wasslu għas-somma ta' 192 zekkin."

Ir-rakkont ta' meta Bonifacio di Ragusa fetaħ il-Qabar ta' Kristu

L-informazzjoni miktuba mill-istess Bonifacio di Ragusa nsibuha fl-opra tiegħu *Liber de Perenni Cultu Terrae Sanctae et de Fructuosa eius Peregrinatione*, auctore Fr. Bonifacio Stephano Ragusino Ordinis Minorum Obs. Predicatore Apostolico et Stagni Episcopo, Venetiis MDCCCLXXV, 278-284. Din tkopri l-aħħar sezzjoni tal-volum, u hi ittra li hu kiteb nhar it-13 ta' Mejju 1575, fi żmien li fih kien Isqof ta' Ston (Stano) fid-Dalmazja.

"Fis-sena tas-salvazzjoni tagħna 1555, dik il-binja mill-aktar famuża li kienet bniet Santa Elena, omm il-Kbir Kostantinu, fuq is-Santu Sepulkru tal-Mulej tagħna Ġesù Kristu, kienet tinsab f'periklu li tiġġarraf, mhux mingħajr it-traskuraġni tad-devozzjoni li għandhom ikollhom lejha l-Insara tad-dinja kollha. Il-Papa Ġulju III (li kien ġie mitlub bil-ħniena mill-qatt mirbuħ u ta' tifkira dejjiema l-Imperatur tar-Rumani Karlu V, kif ukoll mill-mogħġub lil Alla ibnu Filippu), u li kien imnikket mill-periklu tat-tiġrif (ta' din il-knisja), talab lilna, li dak iż-żmien konna nokkupaw l-uffiċċju ta' Prefett Apostoliku fil-Kunvent ta' Ġerusalemm ta' San Franġisk tal-Osservanza, sabiex nieħdu ħsieb li nirrestawraw u nerġgħu nibnu dak il-post, li l-illustrissimu sinjur Francesco Varga, Oratur tal-Maestà tiegħu Ċesari quddiem Venezja, b'impenn mhux żgħir kien jinsisti biex jiġu assenjati l-flus f'isem l-Imperatur għall-bini mill-ġdid ta' din il-knisja kbira. Wara li tħabatna fuq li tħabatna, u vvjaġġajna bi spejjeż kbar, u wara diffikultajiet mill-aktar kbar, mingħand is-Sultan tat-Torok Ottomani ksibna l-permess li naraw li sseħħ din l-opra tant mixtieqa.

Billi kien jidher li kien meħtieġ li dik il-binja kellha bżonn terġa' tinbena b'mod

aktar b'saħħtu u terġa' titla' b'saħħitha ħalli tibqa' sħiħa għal sekli sħaħ, billi kienet għoddha se tiġġarraf, aħna għamarna li s-Sepulkru l-aktar qaddis tal-Mulej li kien imħaffer fil-blat jiġi miftuħ quddiem għajnejna. Ġewwa fih sibna pittura ta' żewġ Anġli li kellhom din il-kitba: wieħed *Qam u m'għadux hawn*, u l-ieħor kien jipponta b'subgħajh il-Qabar bil-kliem: *hawn hu l-post fejn qegħduh*. Imma dawn ix-xbihat, malli ħassew il-kuntatt mal-arja, iddisintegraw ruħhom fil-parti kbira tagħhom. Billi kien meħtieġ b'mod urġenti li naqilgħu dik l-irħama tal-alabastru li kienet tqiegħdet hemmhekk minn Santa Elena, u li fuqha jiġu ċċelebrati l-misteri tal-Quddiesa, hekk hu li deher quddiemna dak il-post mill-aktar ineffabbli, li fih, għal tlitt ijiem, straħ Bin il-bniedem. Hekk rajna b'għajnejna stess dak kollu li seta' jidher quddiemna. Dan kien il-post mill-aktar qaddis li ġabar fih id-demm u l-ungwenti tal-Mulej Ġesù, ta' dawk l-ungwenti li bihom ġie midluk qabel id-difna, u li tħalltu mad-demm tiegħu. Huma kienu jiddu qishom bid-dija tax-xemx li ddawwal kullimkien. B'ilfiq u biki ta' devozzjoni spiritwali u b'ferħ tar-ruħ aħna lqajnihom f'idejna, u bdejna nħarsu lejhom u nbusuhom, flimkien ma' sħabna li kienu jinsabu hemmhekk (kien hemm preżenti bosta Kristjani minn

diversi nazzjonijiet Orjentali u Oċċidentali). Kulħadd seta' jarahom u kulħadd ħassu meħud minn stagħġib ta' estasi hekk li kważi ħasshom ħażin.

F'nofs dak il-post sibna mqiegħed is-sudarju prezzjuż u mitwi li kien jgħattilu wiċċu; aħna ħadnih f'idejna bir-riverenza kollha u bdejna nbusuh; imma malli dak is-sudarju ġie espost għall-arja, f'idejna stess iddisintegra ruħu u ma fadal xejn minnu għajr xi ftit ħjut tad-deheb.

F'dak il-post kien hemm ukoll xi iskrizzjonijiet fuq għuda, imma minħabba l-qedem tagħhom kienu mikulin u ma kinux baqgħu intatti hekk li ma stajniex naqraw xejn minn dak li kien hemm miktub fuqhom, ħlief it-titlu li kien hemm fuqhom b'karattri Latini kbar li kellhom il-kliem *Elena tal-Kbir (Kostantinu omm għamlet u qiegħdet)*. Għalkemm ma nistgħux naffermaw b'ċertezza dik l-għuda eżattament x'kienet, mhux diffiċli nikkonkludu li dik kienet parti mill-għuda tas-Salib li kienet instabet minn dik l-aktar reliġjuża Reġina Elena f'Ġerusalemm, u li ġie mqiegħed hawnhekk skont dak li nsibu fl-iStorja sagra. Hekk aħna ġbarna u ħallejna dik l-għuda tas-Salib f'Ġerusalemm fil-post qaddis tal-Apparizzjoni tal-Mulej Ġesù lil Santa Marija (Maddalena) fuq l-istess altar ikkonsagrat lis-Salib. Parti minnha ħadniha magħna Ruma, u qsamniha f'diversi biċċiet f'forma ta' salib; waħda tajniha lill-Papa, li dak iż-żmien kien Piju IV li kien isaltan fuq il-Knisja kollha ta' Kristu; tajna wkoll relikwi lil żewġ Illustrissimi u Reverendissimi Sinjuri Kardinali, li kienu famużi għall-qima Kristjana tagħhom, jiġifieri dawk bit-titli ta' *de Carpo* u ta' *Ara Coeli*, li tajnihomlhom bil-qalb. Għalina żammejna biċċa żgħira mis-Salib, li kull meta nivvjaġġaw, aħna mdorrijin inġorruha magħna."

Pellegrinaġġ fl-Art Imqaddsa

10 - 18 Settembru 2017

Ikteb jew ċempel:

Kummissarjat tal-Art Imqaddsa

8, Triq Santa Luċija,
Valletta VLT 1213, Malta
Tel: 2124 2254
E-mail: comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt